

Цетиње, 13. децембра

Русија је одговорила Аустро-Угарској на ноту, којом је тражила да се питање Босне и Херцеговине претресе прије конференције, и то од кабинета до кабинета, а на конференцију да се дође са свршеним споразумом.

Неки у томе гледају повлачење барона Ерентала, други ново лукавство, којим иде на то да силе, досад једнодушне, поцијепе, обећавају свакој по неку компензацију на рачун Турске. Трећи налазе, да је тај најновији корак његов замка да своје противнике ухвати и прода Високом Девлету у Цариграду. Јер преговори ће се водити писмено, и ту се може лако омаћи која ријеч или који услов, што ће барон Ерентал по скупе новце моћи продати Порти и тим створити интригу и раздор.

Код Аустрије се све може претпоставити, само није могуће узети, да ће силе, које с њом буду преговарале, деликатнија питања третирали на хартији.

Скоро сви се слажу у томе, да, ма каква лукавства измишљала из овога корака Еренталовог, тај корак несумњиво је корак уназад. Ерентал се повлачи, и ако упорно. Он дакле попушта.

С почетка је говорио да од сила потписница Берлинског Уговора он не тражи признање анексије. Царева писма, послата државним поглаварима, имала су за циљ само да нотификују свршени чин, и ту да буде тачка.

Кад су се силе узбуниле и затражиле конференцију, изнио је мишљење да пристаје на конференцију, али не допушта расправљање питања о анексији. Силе имају просто да узму на конференцији свршени чин анексије на повољно знање и да се разиђу.

Кад је и ту наишао на отпор попустио је још мало и послао је ноту у Петроград, да допушта расправљање спорнога питања, али са сваком силом понаособно, од кабинета до кабинета, како би се на конференцију дошло с готовим споразумом.

То је била пошљедња нота. На њу је сад Извољски одговорио и, како се чује, пристао је на приједлог.

Из овога летимичног пријегледа види се, да се барон Ерентал повлачи врло опрезно. Повукао се у питању формалности, а задржавао је суштину својих погледа на ствар у потпуној првобитној цјелини. О њој се још никако није изразио. Муђу тим кад се узме у обзир да су њему погодбе противне стране познате, онда попуштање у форми може имати смисла само кад је ријешен да попусти и у суштини. Јер нашто преговори ако није ријешен да изиђе у сусрет захтјевима противних сила?

Кад је одлучно стајао на гледишту, да силе имају само да узму анексију на знање; и кад је дошле, пристајући на конференцију, ставио услов, да ће на њу доћи само ако силе о питању не дискутују, него свршени чин благослове, није се у штампани аустриској, угарској и немачкој чуо ни један глас, који би ма какве уступке наговјешавао. Међутим данас ни чу вијести као печурке, по којима је ријешење спорнога питања могуће и друкчије по што је барон Ерентал у првој ватри жељно. Сад се већ ширим срцем говори о компензацијама, које би се од Босне и Херцеговине дале Србији и Црној Гори, на шта више вентилише се и питање о аутономији, само под аустријским суверенством и с једним њеним принцем као вице-краљем на челу. Од Босне и Херцеговине створила би се трећа мала словенска држава на Балкану.

Практичну страну тога питања остављамо за сада на страну, па се ограничавамо на његов значај као знаменје окрета на боље, који се нечујно извршио у расположењу мјеродавних фактора аустро-угарске монархије. Нећемо да питамо ни докле је тај обрт отишао, доста нам је што можемо констатирати, да је он данас несумњив позитиван факт и да с тим фактом од сад смијемо рачунати. Наравно окрест се тај вјешто крије, јер иначе би се сматрао као признање слабости и онда би се, тако слуте у Бечу, енергичније навалило да се што веће концесије ишчупају.

Извољски је такођер веома опрезно изишао у сусрет. Не даје него што приједлог гласи. Пристао је на савјетовање од кабинета до кабинета, али је прећутно остао при раније датим погодбама, које у осталом нијесу ни мало биле дефинитивне. Постигнут је споразум за сада само у начину споразумјевања. Сад тек долазе на ред погодбе.

Ако је барон Ерентал ишао на то, да споразумне силе разједини, бацивши међу њих златну јабуку раздора, сад му је прилика да се увјери, колико је правилно или неправилно цијенио ситуацију. По досадањему судећи нема изгледа да ће успјети, јер силе (Енглеска, Русија, Француска и Италија) већ су се споразумјеле и сад ће тешко ићи да их Ерентал разбје. Њихов споразум види се и из тога, што Русија прима услове мјесто свих споразумних сила и у име њихово одговара. Ма какве приједлоге чинила Аустрија појединицама, они ће их договорно ријешавати и истовјетно одговарати. Ствар ће трајати мало дуже, али зато безбједније.

И још једна добра страна овакога начина споразумјевања има. Можда је то и најважнији момент

тога начина. То је, да ће на овај начин Аустрија моћи попуштати а да њен углед у свијету не пострада. Иза кулиса много што-шта бива што се не би допустило да буде јавно. Сакривено од урокљивих очију свијета, попустљивост може се тумачити као акт мудрости, мислљивости и кавалерства, док узмицање корак по корак испред навале моћних противника пред очима цијелога свијета постало би брука.

Ми немамо ништа противу тога да сусједна монархија очува свој углед. Ми смо и сами зато да јој се подигне златан мост за уступање.

Само једно никако нећемо одобрити: да Босна и Херцеговина остану у њеним рукама. Стојимо и остаћемо на гледишту, да ми Словени немамо апсолутно никакве дугове да плаћамо Нијемцима и њиховим династијама. Аустро-Угарска апсолутно никаква права нема на словенске земље и народе, и ми ни по коју цијену нећемо допустити да она и у овоме вијеку робује словенским племена, нарочито српска Словенство, овако многобројно и силно, да би врло лошу свјелочубу о својој свијести ако би допустило, да једна по превасходству немачка држава забала и даље канџе у његово тијело и да га кида.

Ово гледиште дијели цео руски народ, сви слободни Словени ван Русије, сви Словени под разним јармима, па разумије се и Извољски, ком је провиђење досудило да говори данас у име свију нас и да историју Словенства свија за овај мах као матицу око свога имена.

Ми морамо сви сложено противу оних, који пружају руке да нас робе.

Тријализам

Унапријед изјављујемо, да је ово једна шупља тема. Говорити о њој, или писати, значи дангубити. Па ипак и једно и друго потребно је у овој прилици чинити. Има залудница код којих морате застати и забавити се.

Код ове теме нарочито. То зато, што је она елементарном снагом избила на површину у аустро-угарској монархији, и што пријети да у нечастине кругове увуче и судбину наших земаља, Босне и Херцеговине.

Хоће тријализам. Досад је постојао дуализам, састављен из Цис — и Транслитаве. У једној половини господарили су Нијемци, у другој Мађари. Сад неки налазе да треба то двојство претворити у тројство, у тријализам, у ком ће трећи члан бити самоуправна југословенска Краљевина с бечким ћесарем као краљем на челу, састављена из данашњих Бановине (Хрватске и Славоније), Далмације, Босне, Херцеговине и Баната.

Хрватски родољуби не иду тако далеко. Они се задовољавају са

присаједињењем Босне и Херцеговине Бановини.

У томе смислу говорио је у царевинскоме вијеку принц Алојс Лихтенштајн, један од поља хришћанских социјалиста. За њим и неколико Хрвата, међу којим се нарочито истакао Лагиња.

Зна се да је странка хришћанских социјалиста уз политику ха-бзбуршке династије. Принц Лихтенштајн је повјереник престолонашљедника. Његов говор у корист Хрвата, а на уштрб претензија Мађара, спада у знамените ријеткости и казује много. Осим теоријске он има и практичне вриједности. Ми се нећемо трудити да ту приједност до подробности испитујемо, али морамо рећи, да теоријска страна одговара интимним жељама бечких мјеродавних кругова, који су, види се, постали убеђени, да се монархија из дуализма мора преселити у тријализам. Практична пак страна има за циљ да подстакне Хрвате и коалиране Србе на јачу акцију у томе правцу, да ако то тамо некад уроди зрелим и једрим плодом.

Сасвим је искључена могућност да до тријализма дође ускоро. Сад се тек сије идеја, а она треба да проклија, да расте и да зри. На њој треба да ради стално српско-хрватска коалиција.

То је, за овај мах, Еридина златна јабука, бачена између Србо-Хрвата и Мађара. Зашто? У опште на што тријализам?

Одговор је лак за онога који познаје прилике аустро-угарске.

Живот угарске половине монархије иде главним током својим ка циљу отцјепљења од Аустрије у једну независну државу. То је са свим јасно и видљиво. Све мађарске странке носе у души ту тајну, и једна је мање, друга више износи на видик. Борба између Аустрије и Угарске траје већ деценијама, не свршава се, и неће се свршити све док Мађари не постигну што желе. Спаком приликом мађарски државници задобивају на силу једну по једну концесију од Аустрије, и са сваком концесијом ближе су своје крајњем циљу. И ову неприлику монархије, у коју је запала авантуром барона Ерентала, хоће да искористе и да што могу више ишчупају из руку бечкога ћесара. Беч, немајући куд ни камо, мора им попуштати.

Али — хоће и он да се користи. Неће да попушта бајана. Видећи да ће Угарска нарасти Аустрији у скоро више главе, хоће да се за тај случај обезбјеђи. Обезбјеђу ту налазе бечки државници у тријализму. Помоћу једне њерне југословенске самоуправне Краљевине мисле држати Мађаре у загну, евентуално и оружјем у руци покорити их. И иначе је створена крилата ријеч: Аустрија мора снаких сто година по једанпут и на ново покоравати Угарску. И покоравала ју је, али сад су Мађари толико набујали, да их тако лако сама Аустрија не може савладати. При томе и Југословени су постали друкчији, по што су били 48. године проишлого вијека. Па и Руси друкчији на исте те године, кад су их спасавали. Да би задобили савезника треба ујединити под аустријски скиптар Јужне Словене и на тај начин на-

чинити их јакима. Први корак ка тријализму треба да је присаједињење Босне и Херцеговине Бановини. Да би се то извршило без шкрипања склонили су се да учине Мађарима нове концесије, да их тако рећи поткупе.

Ето у развијеноме фронту цијела игра која се сад у Аустрији и Угарској заиграва. Планови и циљеви бечке политике јасни су. И да је до бечке господе, работа би била сјутра готова. Али ту су и Мађари. Без њих се то не може свршити. Мађари пак јасно увиђају на шта се циља и ометају. Знају они врло добро што би по њих значајно тријализам. Прије свега једна самоуправна југословенска Краљевина отпријек би Угарску коначно од мора, друго она би висила над њиховијем главама као Дамоклов мач. Ни једно ни друго Мађари неће да допусте, и у томе је она сила кочница, која тријализам баца у далеку будућност и која чини, да је та тема за данас чиста залудница. Добро је било о њој проговорити само за то, да свијет, добро неупућен у овим питањима, зна како стоји ствар. Има дакле само академске вриједности. Што је питање већ сад позбачено на површину, држимо да нашим интересима неће шкодити. Да су дочекали, имала би грабљива монархија мање главобоље и унутрашњих трзавица, а то би било за нас мање корисно. Овако не само што ће се мобилисати и пошљедњи напори супротних тежња међу Нијемцима, Мађарима и Србо-Хрватима, него је јасно речено и Словенима ван Аустро-Угарске, а нарочито Русима, на шта се у Бечу иде. Стријализмом данашња двојна монархија постала би нова моћна словенска држава, која би све нове Словене нарочито на Балк. Полуострву, привлачила и временом постала опасан такмац Русији, чији би незадовољни елементи у разним згодама нашли у њој јак ослонац, евентуално и уточиште.

Ако Словени не воде политику од Петка до Суботе, и од Недјеље до Недјеље, они ће морати запети са свих десет ноката да се Босна и Херцеговина ишчулају из канџа аустријских и да се тако о-сујети њен паклени план. Ако се Босна и Херцеговина не могу дати Црној Гори и Србији, нека им се да аутономија, али не под вице-краљем каквога Франца Салватора, зета Ђесара Фране Јосифа, и у опште не под специјалним по-

кровитељством Аустро-Угарске, него под влашћу све Европе са губернатором који мора бити Словен. Доста су Словени сматрани као нижа раса, над којима мора господарити увијек по какав Нијемац, или у опште странац несловенске крви.

Писмо из Пљеваља

— од нашег нарочитог дописника —

Пљевље, 5. децембра

Док по Босни и Херцеговини Аустрија гонима своју војску, дотле се на граници утврђује и свима силама настојава, да јој посаде пограничне буду што чвршће и поузданије. Само у мјестима Фочи, Горажду, Вишеграду, Рудоме и Чајничу, као и по мањим станицама пограничне линије од Фоче до Рудога има деведесет хиљада војника. Уз то се по селима налазе штрајфери, које наш прост свијет зове „штрајвори“. Они аустријски стражари крстаре непрекидно по селима и сузбијају сваки додир сељана, а нарочито Срба и Муслимана, бојећи се да не држе договоре и састанке. Сваки састанак строго је забрањен. Шта више, не смију се састајати чак ни сами суседи, нити један другом куће позвати.

Народ се налази у цијелој Босни и Херцеговини под великим притиском. Од тула је и са свим разумљиво што не зна апсолутно ништа што се у сусједним земљама ради. У унутрашњости Босне има чак и таквих мјеста, гдје се не зна да је аустријска војска напустила Ново-назарски Санџак!

Све официрске породице у Фочи, Вишеграду и др. мјеста уклоњене су из Босне и упућене су негдје горе, у Аустрију.

Међу војницима, па и самим официрима, велики је страх од рата.

Прости војници разговарају се међусобно о Црногорцима са страхом причају о њиховом јунаштву, погвеђајући се народним причама и пјесмама.

Аустрија се у Босни и Херцеговини ослања само на бајонет.

Ровена аустријска у Ново-назарском Санџаку још никако не преставља. Она се уопште не патила живи, да створи какве заплете. Нарочито негодује према Словенцима и Муслиманима. Аустријски шифови непрекидно упадају у Санџак и ту намањивају што год им падне на памет, роварају између Срба и Муслимана.

Они аустријски шифови ухвате, да би могли аустријским властима дојавити све што се у Санџаку ради. У почетку су хватали поједине Србе и причали им како се Аустрија нарочито укљонила из Санџака, да би Србима оставила мјесто, али пошто су Срби опрезни, олмах су увидјели с киме имају посла, те су их од себе отурили. Сад се врзу око Муслимана и буне их противу Срба, изnoseћи како им Срби не мисле добра и да раде да приграбе Санџак.

Па и противу саме уставности они аустријски жбири не гудују, те бушкарају не би ли успјели да смету увођење уставности.

Мемед Бајровић наша, аустријски лифтерант у Пљевљима, који је прије мјесец дана отпутовао преко Босне у Беч, при својој поласку оставио је свој кофичет својој брату Ади-бегу, да би он продавао свијету, сламу, жито, дрва и др. сада му је из Беча јавио, да обустави продају и да живи поради на скупању вјересије и ако је невријеме.

То показује да је Бајровић нешто намиришао у Бечу!

Хроника

— Сигурни извјештаји — „Са црногорске границе“ — Арбанаси и Хрвати.

Сигурни извјештаји. Страна штампа се непрекидно кључа некаким извјештајима из Црне Горе, који су колико глуми, толико и смијеши, јер испољавају елементарно непознавање не само наших прилика, него чак и наше географије. Од страних новинара ми не можемо ни захтевати да познају наше прилике, јер, на жалост, у томе не изостају од многих српских и словенских новинара, али би бар толико требало да знају географију наше земље, кад се већ баве њоме, да бар знају површно што је наше, а шта није. Један од тих фабрикованих телеграма је и некакав ингернијув, који је гођоже имао Н. Кр. В. Њаз Господар са једним новинаром, у коме се износи на товари глуми и завршава се тиме како је томе новинару речено: „Црна Гора захтева за Босну и Херцеговину аутономију, а за себе Спич и — Бар“. Да, да, Црна Гора захтева од Аустрије и Бар!

„Са црногорске границе“. Вође фамозне хрватске легије јако је заболело што напредни хрватски листови доносе по Црну Гору повољне извјештаје, те су у своје листу пустили низ глумици под насловом „Са црногорске границе“ као допис из Тивата. У томе се допису љуто обара на Црну Гору и вели се како се Врмач, „попосно кочи пред и над цијелом Црном Гором“, како „аустријска војска позна црногорске кланце, улазе и излазе“ боље но нико у Црној Гори, како је у Котору „становништво хрватско“, итд. итд., те да је све то узрок да је Црногорцима утјеран страх у костима, због чега и не смију да почну никакву акцију против Аустро-Угарске. Тиме би хтјеле вође хрватске легије да покажу својим присталицама како су све приче о јунаштву Црногорца идузирале и како се Аустрија нема чега плашити од Црне Горе и њене акције, у шта, докле, могу и успјети, али све даље њихово настојавање да у њихово јунаштво и прегалачки дух Црногорца сасвим их је излупило, јер гдје говоре непобитно чињенице, ријечи су празне. Сасвим ратним подвизима и херојском борбом Црногорци су задишани и свијет и стекли су у томе признања као јунаци, те врло смијешно пада услијавање хрватских назадињака, да једним погледом пера збришу оно што су јуначки Црногорци деценијама постигли. — И то сада се знало, да су вође хрватских назадињака сваком даном приликом много подлагали на политикоме, заслијепљеност и глуму послушност својих вјерних, али овим извјештајем документовали су, да одица за собом воде бесловесну масу, која је толико далеко од расуђивања као што су њихови праци да-леко од — памети.

Арбанаси и Хрвати. Ово Арбанаса се доминира до сада сила коња. Ко није стигао до њих, тај се није и њих отимао. Свако је од њих рачунао, да ће их моћи придобити за себе и да свако од њих има право да подиже на њих и да им се и позвано ставља са турског. Сада се испоставило, да су сви они били у заблуди, јер арбанашке симпатије ишле биле на страни Турака, ни Срба, ни Аустрије, ни Италије, нити кога другог, но само на страни — Хрвата. То откровење учинило су познати хрватски феномени Франковић. У једном допису органа Франковаца његов дописник износи свој сусрјет са Арбанасима у — Будви. Срби и Хрвати бијаху се посраћали и потукли, прича дописник, те су им Арбанаси толико симпатисали, „док на једном дође један између оне групе и, ништа не говорећи, пољуби једног пријатеља нашег (хрватског) и неком дјецом искреношћу поче у лошем талијанском језику исказивати дубав наспрам Хрвата, који они воле као браћу“. И Арбанаси су били толико усхићени тим сусрјетом с Хрватима, да су чак и противу општинске власти дигли оружје, готови да жртвују главе за Хрвате. А кад су чули, прича дописник даље, да хрватске легије, обећале им чак и своје људе за вође. Све бајке као из Хиљаде и једне ноћи!

Турски парламенат

Отварање парламента у Турској привукло је на себе нарочиту пажњу. Од тула је и сасвим природно што се њиме много баве и у странијој штампи, која доноси силне опширне извјештаје о свима појединостима. Ми смо у прошлом броју опширно отварили турског парламента по телеграфским извјештајима, а сада доносимо извјештај цариградских новинара.

Цариград, 4. децембра.

4. децембар биће записан златним словима у нову историју Отоманске Царевине. Тог дана је Султан, у радосне усклике народних изабраника, отворио Пријестолном Ђесједом Народну Скупштину.

Још рано у јутру свијет је преплављен ушце цариградске, које су све, па и најмање и најзабаченије, биле окићене заставама. Сви бродови у пристаништу и домаћи и страни били су истакли безброј застава свих држава и народа. Војска у парадном одијелу заузела је главне ушце, којима ће Султан проћи, а којима више од 30 година прошао није. Дан је био лијеп, а свугдје се осјећало најсвећаније расположење.

Стамбул, прави Цариград, био је нарочито жив. Сваки је хтио да тамо стигне, јер се тамо налази палата Министарства Правде, у којој засједава наш парламент.

Тачно у подне кренуо се Султан из свог двора Јилдиза у Народни Дом поред Долама Бахче, а преко Ђумуш Су, Нинан-Таша, Панакади, Таксима, Пери, Галата-Сераја, Шишхане на старим мостом (Азан-Капу) преко Златног рога у Зејрек, Вефру, Бајаид, на Диван-Јолу ка Сп. Софији, преко пута које се налази парламенат. Цијелим путем народ је одушевљено поздрављао цара.

Султан је био у великој гали униформе, а возио се у најсвећанијим дворским

Листак из психологије рата

Васпитни услови побједе са психолошког гледишта

НАПИСАО

Стеван Ј. Радосављевић Бани

(Поставио)

(11)

Они се тога ијају само један начин да се у ратној подобиности изабарају с пародима јаким живаца, а то је, као што смо рекли, разнићем духа, духовне енергије, морала, по-поса, славољубља, родољубља итд. — и здравља. Само духовна енергија кадра је узгашити или умјерити погресе живаца, па с тим и страх.

Према томе нама не остаје ништа друго него да се у том правцу развијамо. Тула нас упућује сама природа нашега бића. Према својим нервним диспозицијама српски народ може ући у утакмичу ратне способности с другим народима само развићем духа и његове енергије.

Разлиће пак и енергија духа испољавају офанзиву, јер само у офанзиву могу остати те што су. У дефанзиву је енергија спутава, а перипа осјетљивост сналажује је сасвим и порада је до пола готово већ у самом факсу дефанзиве. Најбоља је одбрана ударци. Ми дакле морамо напријед развићем ратничког интелекта и енергије духа у миру, и офанзивом у рату. Тако нас је опредјељила сама природа.

Разлиће интелекта ратничког и енергије духа у миру захтева нарочито да се пасивна, различито од уобичајеног, а чему ће мо допунити опширније проговорити. За сада само да наговјестимо, да је једини и најприроднији пут: изабјегавати све, што дух (његов полет, несрећност и енергију) убија и своди само на машиналну послушност. Без тога фундамента не може се ни једно васпитање с потакнутим горе циљем извести, па чак ни замишљати.

Враћајући се тези о народној војсци, ето шта све с њом имамо да радимо. Она ће само онда војска бити, ако је најприје духовно за то спремна. Само народ сазан духом и свијешћу може надокнадити оно, што му недостаје у темпераменту, у нервним диспозицијама и бројности. Пропустити неговаше здравља и духовне енергије значило би одустати од јединих услова, који народ војском чини.

Сусједи у том погледу боље стоје — као што смо видјели. Они имају један канигал нећ готово нерву стабилност. Према нама можемо бити у надмоћности само евидијом развићем духа и свијести, усмијећајући да наши ратнички задатци, у ово доба и наше националне циљеви и утакмиче са евидијом такмичама и непријатељима буду духовна евидија свакога појединог појника, како ће ратovati с развићем, са свијешћу и напрепо као да је опште дјело лично његово.

Само такав је појник добар војник, што се и на Бурама показало. Који војник ратује без духа, прего под морнарем и машинално, далеко је од појника каквог Србија и Црна Гора данас требају.

Специјално у питању јунаштва на темперамента, које могу имати наши сусједи, имамо да кажемо, да се оно никада не може мјерити с јунаштвом на интелекта. Према животног снага увијек је и само у духу, не у темпераменту. То јест она је у духу, не у темпераменту, а у живцима (нервима) је само са својим репом. А ми с репа не можемо нити желити почињати. Ратник, који се на мјесту, на којем је, усиди, дуго ће га бранити по онај, који га брани само гло-мационити снага темперамента. Јер усиденост је појана снага душевна, док се енергија и е опасносту расте, док се темпераменту опа-да у колико је ситуација тежа. Живе при-мјере имамо у ратонима евидијом у Султану и сад у јужној Африци, а то се иго види и из ратова Панаљевоних. Силни Французи појеђују својим моралом квалитетом при-пне Црвине и мољаци народа аустро-угарских.

Најважнијом у рукама с оружјем тако-бер је важна живица. Ким у том погледу стојимо у народној војсци? Јако, кад се мјери ратна подобиност веје војске, не уопште се за мјерило пријемца изабјегавати, него максимално до које се може доћи и степен до ког су дошли такмичи с нама. Ако смо у

тог погледу игогод заостајали, то се даје на-кнадити подјељом и различитим вјежбама, и обавезним опширним стремљенима.

Дале се ова ствар нас овдје не гиче. То што даље стоји осплавама надзанима. На-се тиме само нехитна страна ових вјежба-ња, и она захтева да их има. Народ немо само тако држати будним у његовим духов-ним ратничким подобиностима, ако чини же-и на краће пријеме евидијом немо немо-е војничким духовностима и ратничким живо-ном. Предмети и појаве увијек саме агитују за себе у мозгу, па ће тако да чине и ова вјежбања. Само тако моћи ће се у неким човјечној одрасли и ојачати душевна дисциплина овога крите-ријума. Видљиве користи немо немо бити бог зна какве, али ће бити огромне ако не-надавање, које се у души народној кристали-стају. У народу ће се подизати војнички дух, дубав и оружју и ратништву, и поду-зашто у се, у своје руке и своје око. А то је иго велики квалитет.

Штога у овом погледу може такође ре-ћи. Она има да усиди у души подизање све-што ће га чинити способним да у мушкету испуни дужност, да дубав отаџбину, да се-решије неприятели, да на краће немо-гради славе, да се појма српским живом, својом историјом и страм јунацима својим итд. Што се у дјетини души угади, усидено је за свјетла. Не га духовним духом даје

кочијама, које су пратили низ дворских кола са причељима, царевим рођацима и дворском свитом. Дворска војничка прагња, послуга, пикери, кочијашки били су у најраскошнијим униформама. У опште све је било тако раскошно, сјајно, свечано, да ће се присутни дуго, врло дуго сјећати призора овога дана. Цара су пратили из Двора у Народну Скупштину велики везир и министар војни и старна војена пратња, што Јеоператин штаб на коњима, црсна гарда, коњијашки и др. редови војске. Од Једлиза па све до Стамбула, на том огромном простору, била је постројена војска, која је Цара поштомала заједно с народом, који је клицао: Живела Стамбула! Живео Устав!

Када се Султан са својом сјајном пратњом приближио згради парламента, зашвириле су трубе и војне музике, командовано је „пред прси“, а на згради парламента зашвириле се огромна, свилена, златоткана царска застана. Клицају народ: Живео Султан! Живела Слобода! није било краја.

Султана су на степеницама дочекали сви министри и отприлици су га у свечану дворану парламента, у којој су га очекивали и одушевљено поздравили народни посланици, међу којима је и велики број хоца и официра у униформама, сенатори, шефови свих страних дипломатских мисија, са првим драгоманима у гала униформама, државни и вјерски великодостојници, домаћи и страни новинари, и чиновничко скупштинство. Цар је заузео мјесто у својој ложи која је преко пута од дипломатске ложе. Присутни су били Бурхандин ефендија и други царски савјетници, принчеви и свита све у великим униформама. Предсједничку столицу заузео је најстарији посланик по годинама Наки-бег, а ниже од предсједничке трибине била су сједишта народних посланика и сенатора.

Први секретар Султана Цевдет-бег, предао је написмену Пријестону Бесједу у првеној свиленој кеси Вел. Везиру Ђамил-паши, који је подубио и пратио секретару. Онај се почео на говорничку трибину и у мјесто Султана почео звонити гласом читати хатихумајум — Пријестону Бесједу.

За пријеме читања ове бесједи изабачен је 101 тоновски метак.

Када је први секретар прочитао цијелу Пријестону Бесједу, Султан, стојећи у својој ложи, и усмено је пожелио срећан рад Народној Скупштини.

Тада је настала молитва (дова) и заклетва посланика.

Гални-паша, велики церемонијал Двора дошао је у дипломатску ложу и преко ње позвао на сједницу странних држава из изјаву радости, што их све види на овом значајном акту.

Султан је напустио палату парламента одушевљено испраћен од посланика и народа, који је клицао цијелог пута, при повратку му из Стамбула у Једлиз.

При повратку страних посланика, народ је одушевљено манифестовао, плањкао и бурно виком „живјели“ кад су улицама пролазили на кочијама: енглески амбасадор Лаутер, српски посланик др. Ј. Ненадовић и црногорски отправник послана Ц. Грегорић.

Цијелог дана пуцали су топови, а у вече је било сјајно осветљење, како Цариград не памти.

Гласови поводом анексије

Ерентал посрнуо

Сунце среће барона Ерентала клони се западу. Из хаоса, у коме је довео Аустрију и себе, не може никако да изађе поред силног контраста. Сада је и он сам и они око њега увидјели, да нема никаквог излаза, те су кривину свалују на њега тако, да му је даљи онетанак доведен у питање, те се сматра његов пад као сигуран. За његовог напљедника немачки листови већ означају грофа Берхтолда, аустриског посланика у Петрограду, који се сада налази у Бечу. Тако су се кола сломила само на Ерентала.

Издајцима треба судити

Некако последије прокламоване анексије и повлачења аустријске војске из Новоназарског Санџака у Сарајеву се обреше неки „приваци“ из Санџака, о којима су новине врло много писале.

Они некадашњи диферанги аустријске војске, а сада шпигони аустријски, нијесу својом буком могли ништа да учине и цијела њихова мисија изјаловила се. На њих се, по готову, било и заборавило, али из сада на њих потсјети „Цариградски Гласник“ овом биљешком:

У новинама је објављен телеграм из Сарајева, а о томе су много писали и страни листови, да су се у Сарајеву бавили неки Муслимани приваци из Таслице (Пљеваља), бив. диферанги аустријске војске у Санџаку. Ови људи конспирисали су у Сарајеву са аустријским властима против своје и наше Отаџбине, Отоманске Царевине, и тражили да Аустрија што прије отвори свој консулат у Пљевљима, консулат који је сасвим измишљен и који ће служити само интересима душманским.

Ми скрећемо пажњу младотурског комитета на ове појаве и напавимо, да би оне издајнице Отаџбине, кад се из Сарајева прете у Пљевље, валазо објести, ако се докаже њихова кривица. У сваком случају треба почети ишлеђење по овоме.

Бојкотоване феса

Аустро-чигуцка штампа све радосно објављује како је бојкот у Турској почео да махукава и како ће убрзо бити сузбијен. Да је то ординарна измишљотина и заноси аустријски сеп, нека најбоље докаже овај извјештај:

Бојкотоване аустријског еснапа у Смирни узео је велике размјере. Фес, пошто се набађује у Аустрији, не носи се више. Смирнским улицама нишпи су агенти друштва за бојкотоване и скидали и цијепали фесове свакоме, ко их је носио. Послије два сата на улицама није било никог с фесом на глави. Сви су носили нове калпаке, који се израђују у Турској. — Исто су тако у Цариграду ријешили сви чиновници разних министарстава и државних надлежности, да од дана отварања Народне Скупштине не носе више фесове, већ калпаке. Бојкотоване аустријског еснапа у цијелој Турској узима све веће размјере. Тако и треба!

јаму у раној младости, осјећај такан до краја живота. С тога се оним психичким моментом треба користити и нишпи не треба допустити да школа буде само расидица тако ретко филетарског живота. Школа треба да послужи свим циљевима народним, а међу најважнијим и за сада најиречив циљевима је ослобођење и уједињење српско.

То, што школа буде посједила и као младу заливала, прихватиће дошпије егалитет кадар и прика, и тако ће народно наситиње у духу ратничком, с добрим моралним фондом, бити коинтеговано.

По могућности требало би и дјецу вјежба-ти оружју, јер то ће у њиховом младом мозгу само да агитије за себе и да их ратничким духом завоји. Дјеча ће то брзо свалити и дубоко оставити у души за дошпија вјежбења. Наравно служба га не смеје носити на себи отисак строге дисциплиности, јер дјечја природа није за строгу обавезност. То ће само убити мозгу њихову, а убијена воља за војничкост у самој првој младости је горе него ништа не радити. Вјежбања дјечаја треба да носе карактер играња ратом, гдје ће им се узати појмови укратко дати на посмјерк изустити (наравно под надзором учитељства) да се етати играју, да сами обраду вође, да сами истичу страже, ишпи патроле, ишпилају дуканства итд. Училић ће им накнадно, као да је и сам играо, дијено и нешто објаснити у чему је

ко гријешно. Мјесто пушке могу носити талке шибалике. Ишпила их и пи за какву погрешку, учешћу у ономе, не смеје укорити нишпи казнити, изузевши кривце.

За тако што неопходно је да сваки учитељ буде резервни официр. Не треба му дати службу док не одслужи у егалитет кадру и не положи официрски испит.

Чак и гусле не треба препебегнути. „Пјесма нас је одржала, њојзи хвала“ — вели нам неумрли Ђвај Јован Јовановић. „Гдје се гусле у кући не чују, ту је мртва и кућа и људи“ — вели други неумрли пјесник Петруш. Наш народ не може разумјети Вагнеровог Танхајзера, Лохенгринга, или симфоније Моцарта, Хајдна, Бетовена и других. Он разумије своје гусле и то му треба дати. Исто то, што су симфоније, јесу високопарне пјесме, лекције и књижевнички радови високога етала. Он и то не разумије. Њему треба дати пјесме народне. Народне пјесме са својим лавим изражавањем и благим напавцама, ијешање за гусле, ушпи на душу негову најбоље. Треба бити практичан, а наша интелигенција у том радо гријеша кад год се пакани да се на народ обради. Она одмах почне гешким и високопарним еталам, као да пред собом има казан професионалних аристократских аудиторијуми.

Војвода Б. Скопљанче

Изабран безобзирним и непријатељским држањем Хрвата и Бугара према Србима у питању анексије Босне и Херцеговине војвода међединаски Ђорђе Скопљанче упутио је „Цариградском Гласнику“ писмо пуно родољубивих изјава, које се завршује ријешањем организованих Срба:

„Докле год 27.000 организованих Срба не падну, Аустрија неће имати мира у турским покрајинама Босне и Херцеговине. Аустрију ће организовани Срби држати у вјечитом немиру исто онако, као што су Аустрија и Бугарска годинама мршварили нашу драгу Отаџбину, Турску „реформама“, шпијунажом, завађањем, четама, немирима, убиствима и г. д. Хрвати у служби Аустрије и Бугари пријатељи Аустрије, треба да знају, да се осмалнски Срби неће нимало заплашити хрватских франковачких легија и бугарских комитета, јер српске војводе са својим људима бориће се у Босни, а ако треба и против Хрвата и Бугара исто онако јуначки, као што су сатирали бугарске вјерске чете, заштићане од Аустрије и Хрвата, официра у реформној жандармерији у Македонији. Организовани Срби мирно сачекаће ријешање велесила на европској конференцији, па ако оно буде неправедно и штегено за Турску Царевину и за српски народ, знаће вршити своју дужност“.

Тајна анексије

Мађарски лист „А Полгар“ учинио је једно откриће. Он је дошпио један оншпиран чланак, у коме је изишо како је анексија пошведица споразума Срба са Италијом, јер да се раније мислило на триализам, т. ј. на састав Босне и Херцеговине са Хрватском, Славонијом и Далмацијом.

А Срби би од тога триализма имали таман толико користи као што је имају и сада, а то је оно што овај мађарски лист заборавља. Зато је и своје откриће могао потпуно за се задржати, кад није умислио што наметније рећи.

Одговор Русије

У споразуму са Енглеском и Француском, Русија је одговорила на аустријску ноту о програму конференције. Руску ноту одишо је пришпи недеље нарочити гласник у Беч, гдје је већ приспино. О садржини ове руске ноте дознајемо ово: Русија стоји и на даље на своје раније стаповишпију, т. ј. неће никако да чује и призна анексију и једину концесију што је даје Аустрији, то је: што пристаје, да се велике силе међусобно савјегују о анексији збоје саставка ишпиелитије. Како листови доносе, Аустрија се за

Аустрија се открила

Ушпираје Аустрија да се ма како искобеља из тешке ситуације, у којој је упала анексијом Босне и Херцеговине, није уродила жељеним плодом и кад јој није остало ништа друго, она је стала да попушта. Увјерена је, да из овога окршаја мора изаћи голих шака и да ће анектиране земље изгубити, те је стала да пише приједлог за приједлогом, концесију за концесијом.

Она добро види, да велесиле раде како противу анексије, тако и за компен-

зације Србије и Црне Горе и сада би хтјела да ону добру вољу велесила према нама искористи за себе. Хтјела би да нам очн завара некаквим компензацијама на рачун Турске, а да анектиране земље за се задржи.

Као и увијек, лукава и препредена, она неће отворено да изађа са том својом наміером, него је подбањује другом.

У енглеском листу „Дели-Телеграфу“ Аустрија је изустрила ту своју жељу и овај лист је изишо као свој приједлог. Он се састоји у овоме: Предлагано је, да се Србији да један дио Босне, а Црној Гори један дио Херцеговине. Али како је то тешко остворити, то се обраћа Еренталу с приједлогом, да се Србији да Новоназарски Санџак. Он, вели, Турској није ни од какве користи, а Србији би помогао да се споји са Црном Гором и преко ње да дође до мора. Како сада Аустрија води преговоре с Турском, то позива Ерентала да изради Србији ову компензацију. Ако би Турска на то пристала, Енглеска би се задовољила, а и Италија би била задовољна.

Па и поред овога Аустрија ће опет имати образа да протура преко спорних агената како Србија и Црна Гора иду на то да преотму Новоназарски Санџак.

Аустрија узмиче

Како кога дана Аустрија све то више узмиче. У почетку није хтјела да чује, да јој се ико мијеша у анексију. Сада већ попушта и води с Русијом преговоре о ријешању анексије и прећутно признаје, да велесиле имају право да расправљају о анексији. Турској је јавишпино подарила Новоназарски Санџак и није хтјела да чује за друге компензације, а сада је већ вољна да јој да и педесет милиона онштеге. За компензације Србији и Црној Гори није хтјела ни да чује, а сада већ изјављује готовост да се и обијема српским земљама да територијална накнада.

На чему ли ће се још свршити њен узимак?

Толстој противу анексије

У Берлину је изашла Толстојева брошура противу анексије. Лав Толстој са великом жестином обара противу аустријске огимачине, изашпишавајући се у корист српских захтјева.

Трагови „Хусара“

О потопљеној аустријској торпедњачи добијемо накнадно оне појединости:

У близини Прашта налази се у мору једна нећина, познати под именом Арбанашка нећина. Она је нижа од пошпишине мора, те се зато и не види, него само кад се море загаласа. Њој се зна, те је забиљежена и у картама, али аустријска војска није имала карту, у којој је ова нећина погрешно забиљежена, те се зато и „Хусар“ на ну насукао. Торпедњача је силно ошгећена и неће се моћи апсолутно никако пошправити све и да се извади из воде. Једино што се на њој употребити може, то је машина.

Затварање Срба

У Босни се продужује затварање Срба, јер тамошњим властима не годи нишпи држање, те их онпужују за велесилају. Ова хапшење се прикривају како се не би ништа дознало, пошто је вла-

дастољубље, родољубље, живео историје, знање јуначких дјела из старина, идеали брдућности итд. —

Војени егалитет кадра и народној треба оспи свегу још и безусловне послушности и челичних граница реда.

То је прна лекција у васпитању војничкога духа и дисциплине у њему.

Процедура духовне радње у војини треба да буде потчињена свим захтјевија дисциплине и да се преће само кроз артирије дисциплинских правила. Уколико се војничка намет буде оној униформи пише прилагодила, утолико ће војник бити послушнија и располажењиви у служби. Тегобу осјећа само онај, који се с дисциплином није хтио помирити. Он се у души, зато, протачу не надра буни, и то је узрок што му је служба тешка и што тражи излаза. Уколико је дисциплина лабавија, или, уколико је чешће проткива изуститија, утолико непомирљиви нећа међу војницима гаје више наде да је могу изустити или обшпи уталико је и недовољност с њом неће. А то је већ врло штетно. То чак и саму нациску храброст деградире. Ред, који има челичне кррге, и послушност која се сврстава одатина, нише храброст онпрох и дају трупама јепошпидност радије.

стима у Босни много стало за тога, да се не зна ништа што се ради у овим несрећним земљама.

Пријатељ, који нам јавља о пошљедњем хапшењу у Фочи и Бања Луци, додаје још да је број затворених Срба у Босни много нарастао, ма да нема никаквих доказа зашто се оптужују.

У Босни је, вели наш пријатељ, доста да се неко назове Србином, па да гледају на њега као на непријатеља и човјека, над којим могу свако насиље вршити.

Сву тројцу, а с једним ударцем!

„Српска Рјеч“ доноси:

Земаљска влада за Босну и Херцеговину одузела је листу „Златибор“, иначе „Самоуправа“, у Београду, поштански деби за Босну и Херцеговину и забранила распрострањење тога листа у земљи.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину одузела је листу „Лепенац“ отприје „Вардар“ у Скопљу (Искибу) поштански деби за Босну и Херцеговину и забранила распрострањење тога листа у земљи.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину одузела је листу „Катунџанин“ (иначе „Брђанин“, а противно „Цетињски Вјесник“) на Цетињу поштански деби за Босну и Херцеговину и забранила распрострањење тога листа у земљи.

Земаљска се влада бели не шали, сву тројцу с једним ударцем, а није шала за то се хоће избели — добре спреме!

Бојкот у Румунији

Бојкот противу Аустро-Угарске силно буја и у Румунији, гдје је све сложено устало да се покаже непријатељу једном, да је чаша стрпљивости препуњена.

У Букурешту је ових дана држан збор противу Аустро-Угарске. Збор је отворен говором председника, који се дуго окомно на лукаву политику аустриску, „Огласимо“, рекао је „Аустројски бојкот и склопимо савез са Србијом, Црном Гором и новом Турском“. На томе збору сви су осудили аустриску политику и добили резолуцију, којом устају противу Аустро-Угарске.

Русвелт против анексије

Амерички листови добили су значајно изјешће о говору председника Русвелта односно анексије Босне и Херцеговине од стране Аустројске, и у опште о ситуацији на Балкану.

Председник је рекао међу осталим и ово: „Према савезу државе нијесу потписнице Берлинског Уговора, и немају политичког интереса да балканско питање, ја сам одлучно употребити којим уплив, да се избјегне окршај због одлучног прекршаја уговора од стране аустројске. — Ми ћемо радити са великим правом на успјеху за то што се ствар нас не тиче. — И најбољи начин биће да употребимо средства, и створимо једно мишљење, које ће присилити Аустројску да повуче назад њено омаловажење уговора. Аустриски чин је монструозан, и ми морамо симпатизирати Бугарској, као и свим балканским народима, који се боре за своју слободу и независност. Али чин Аустројске је друго, она је учествовала на конференцији и пристала на одлуке истог. Она је обавезна поштовати оне одлуке као поједини човјек који учини неку погодбу с другим и са својим потписником потврди — једна држава као један човјек мора да онај потписани уговор поштује.“

Председник је у прошли четвртак примио аустриског посланика Хенгешилера и казао му управо што он мисли о аустриском чину анексије. — Г. Хенгешилер га посетио и случајно разјаснио положај с аустриске стране.

Српство

Срби као веленздајници. Листа Срба веленздајника у Хрватској и Славонији као да се исцрпила, те су званични ловци кренули даље и стали сада да трагају за веленздајницима, који се налазе близу границе Србије. Њихова операциона линија сада је у Сријему и Банату, а ни сам Земун не остављају на миру. Тако су у уторак дохватили гимназисте Спасоја Вукотића и Мирослава Станојевића и извршили код њих претјегину, не сматрајући за потребно да о томе извјесте директора гимназије. Како нијесу код њих нашли ништа за њих згодно, то су их пустили.

Авдо Карабеговић. У Лозници је у недељу преминуо Авдо Карабеговић, учитељ, који је познат са својих личних патриотских pjesama. Покојни Авдо је родом из Модрича у Босни. Учитељску школу свршио је у Србци и постао је учитељ. Написао је низ лиричних и патриотских pjesama и одликовао се својом жарком љубављу према Српству. Овога љета ради лијечења био је у нашем Улцину. Бог да му души да рајско насеље!

Словенство

„Затишје“ у Чешкој. Аустројка је мислила, да ће много постићи на умирених Чеха ако укине пријеки суд у Прагу, али се дуго преварила. Чеси су увидјели да се хуком и буком не може ништа учинити и да је за Нијемце најбољи удар тај, ако се бије по кеси. И стали су да бојкотирају све што је немачко. Нијемце је овај атак толико заболео да су се обратили влади за помоћ, те је издата строга наредба, да се сви они који раде на бојкоту најстрожије кажњавају, али то није помогло ништа, пошто Чеси сада све раде у затишју, али сложено, да видно нико за бојкот не агитује. Нијемце то до срца боли, али морају да сносе. Натрпељивост Чеха према Нијемцима ово најбоље испољава, па нека и даље немачки листови причају о затишју у Чешкој.

Поглед по свијету

Рат Низоземске и Венецуеле

Између савезне републике у Јужној Америци, Венецуеле, и Низоземске изненадно је дошло до рата. Рат је објавила Венецуела, а потекло је због низоземске насеобине Гујане. Венецуела је непријатељски гледала на Низоземску због те насеобине, претендујући на њу. Због тога је између њих долазило до сукоба врло често, али се нарочито заоштрио када су низоземски бродови уграбили један венецуелски брод. Народ у Венецуели је био због тога силно ражљутан, те је категорички захтевао, да се Низоземској објати рат, ради чега се био чак и побунио, те је Венецуелу нагерао на рат и ако се председник ове републике бави послом у Европи.

Диоба Персије

„Дели Телеграф“ доноси уводни чланак, у коме излаже како ће Русија и Енглеска извршити диобу Персије, за коју се утврдило да није у стању, да живи самостално. Сјеверну половину Персије узела би Русија, а јужну Енглеска. Диоба ће се извршити за врло кратко вријеме.

Атентат на португалског краља

Прије неки дан из младог португалског краља Мануела покушај је атентат у Оporto. Била је противу краља склопљена завера, а међу завереницима био је и један тајни агент, на кога је био и пала копка да убије краља. Овај тајни агент био је на служби пред станицом у Оporto, те је дочекао краља кад је железницом долазио. Он је намјеравао краља да убије када буде из купца излазио, али како је краљ врло брзо изашао из железнице и у магловитом скочио у кола и одвезао, атентатор није могао од изненађења ни да дође к себи, а још мање да атентат изведе. Атентатор је толико овај поступак краљем потресао, да се побојао да краљ зна све, те се пријавио полицији и признао јој заверу.

Дневне новости

Назебао. Његово Кр. Височанство Престолонашљедник Књаз Данило од ономад је доста знатио назебао, због чега је принуђен да чува постељу и да не излази из Двора.

Вратили се на Крушевац. Њихова Височанства Књаз Мирко и Књагиња Наталија, који су о Никољдану провели на Цетињу, вратили су се прекјуче на Крушевац, откуда је Његово Височанство Књаз Мирко сјутра дан са великом војном свитом продужио пут на границу.

Отпутовали на границу. Његово Височанство Књаз Мирко отпутовао је са г. министром војним бригадиром М. Мартиновићем и више војних великодостојника на црногорско-херцеговачку границу, откуда ће, прегледавши стање на њој, у истој сврси продужити да прегледају стање на граници дуж Боке.

Вијенац на гроб pjesника. Његово Краљ. Височанство Књаз Гоесподар, преко г. Стевана Ђурића, директора „Београдских Новина“,

благонзвонио је положити вијенац на гроб рано преминулога младога српскога pjesника Авда Карабеговића.

Чак јој и то смета! Што прође преко Аустројске за Црну Гору и Србију, то пролази као кроз иглене уши. Често се деси да оно што пође за српске земље и не дође гдје је упућено, јер га задрже у Аустројци. Поред осталог, она силно десеткује и телеграме. Њој чак и то смета што се из појединих дјелова свијета сјећају српских земља, те свој гњев искаљују на пошиљке. Као што смо поуздано извјештени, маса телеграма упућених од Срба из Америке за Србију и Црну Гору прогутала је у Аустројци помрчина. Особито су силно десетковани телеграмима, што их Срби упућују српским владарима. То је још један доказ више високе културе наше сусјетке!

Максимална царинска тарифа.

Ражљутена одлуком наших трговаца да се аустриска роба бојкотира у цијелој Црној Гори, Аустројка је намислила да нам се свијети на тај начин што је искористила неуговорено трговачко стање с нама, те је од четвртка стала да примјењује максималну царинску тарифу. На тај начин на извоз из Црне Горе плаћа ће се много више него до сада. Тако н.пр. до сада је наплаћивано на волове 9-40 кр. од сто килограма, а сада је 60 круна од комада; јаја нијесу подлежна била царини, а сада ће се наплаћивати 8 кр. од сто килограма; на зеље се такође није наплаћивала царина, али је сада одређена.

„Reichspost“ против „Presse“. Фелтон Циферов о приликама у Црној Гори, који је изашао у „N. F. Presse“, обратио је пажњу једном ислуженом официру и он је у фелтону „Reichspost“ а изнио како је изношење Циферово о приликама у Црној Гори толико накардно, да сумња да је икада Цифер био у Црној Гори када је онакве галости могао износити. Фелтониста „Reichspost-eb“ врло се симпатично изражава о нашој владарској кући.

Позив на претплату

Концем овог мјесеца наврнуће се прва година излажења нашега листа, када истиче претплата многим претплатницима. Зато још за времена отварамо упис на претплату на наш лист за 1909. г. како не би било застаја у пошиљци листа.

Цијена је листу:
За Црну Гору: на годину 10 кр., на по године 5 кр.;
За све друге земље: на годину 15 кр., на по године 7½ кр.
Претплата на „Цетињски Вјесник“ прима се само за годину и по године, а шаље се администрацији листа.
„Цетињски Вјесник“ слаће се у 1909. г. искључиво онима који у наприједложе претплату.

Народно здравље

Рад у руским државним радионицама. У руским државним радионицама раде радионици 9½ часова на дан. Сад се иде на тим, да се часови рада смање на 9.

Радионици с објектним сцима. — Има људи, који се свијем зајебавују, и залажу на погрешне и закрпане. Нарочито се то јавља код особа, које су под болесном од очују. С једне стране особа на да се чувају од вјетра, дима, прошије, јаке свјетлости и промјене у ваздуху, катре или закрпане претвара, ситуација постоја и т. д. Према томе, када такве особе и да бирају заштеде или ланчаре, онда им се много претплати: гдје се украј катре ради или у државним претплату, гдје се државним и т. д. — са такве су особе најлакшији

Награда од сто дуката. — Један научник (Dr. Helmut) доказао је статистичким подацима, да људи, који пију, много живе него они, који не пију. Хемелмундово друштво против алкохола још емпело је награду од 100 дуката ономе, који ће протини доказати.

Утицај алкохола на живот и здравље. — Тачне податке о утицају алкохола на живот и здравље износи у извјештајима енглеских алкохола о кретању податних трупа. По тим извјештајима од енглеских војника у Индији:

	који пију: 1000 љ.	који не пију: 155
Половато је		
Постато је као неспособних:	38%	19%
Направљено у планину	29%	06%
Направљено у Енглеску	095%	027%
Умрло је		

Знати и способност за војну службу. — Трговачка развијеност и снага разликује се у неколико и планетина. Слабија и неразвијенија младост одје се обично на запате, који не траже велике тежее снаге и подражљивости, а последице и сави запати утичу на развој тјела и силне различно. Иаа запатина, која састају развију, а други опет, која му покажу. То се види нарочито при репрутацији. Тако је н. пр. од год. 1885. — 1891. у Швајцарској од 1000 рекрута због перахациности од појне службе основљено:

Кројача	221	Касина	40
Обућара	156	Ковача	39
Бербера	142	Ковачина	31
Книговезаца	137	а. Писаца	9

Друштво за осигурање живота у борби противу свјанства. — Статистика умрлаца код осигураваних особа показује, да је једном умрлаца људи у првом реду узорак — вијетато. — Тога се показало, како је у интересу таквих друштава, да су објављују дозупотребу алкохола код својих осигураваника. И она су у борбу свјанства признатила да развој начине.

Поједини друштва наплаћују или поплаћу домаззу експлоатације и санаторије за своје пијанине. На и касније, кад се ти болесници опет кувирате, старају се, како се већ навијечени пеке попова одати својој страсти (успријечују их н. пр. у друштвима Пласе Брет, Гутенберге). Нето тако старају се и да поучу. Највише о свом трампу сице, који говоре против алкохола и показују својим члановима, цијају доброту и силе које представљају за поплаћивање алкохола, па радишница и држтеца, гдје се народ кува и т. д.

На знање.

Напомиње и извјешће „Дешене карте са сликама“, које су изашле у извјешће потписане књажаре, од којих има до 120 врста, све из Црне Горе, уступамо преподатаоцима у унутрашњости, 1000 комада једне врсте нашг издања само за 36 круна франко у мјесту без никаквих других трошкова, или сортирано по улазе 5000 комада круна 40 по свакој 1000 комада; опсема, који узме по 1000 комада од једне врсте, дајемо на истима експлоатацији фирму дозичног кунта; ово важи и да оне фототрафске слике, које имамо још не издате.

Наруџбине сортираних карата, извршујемо одмах, уз поштанску наплату, а остале у року од два мјесеца дана, при којој наруџбини плаћа се круна 15. унапријед а остатак, кад се роба прими. Очекујући што веће наруџбине остаје —

С особитим поштованњем

Књажара:

3, 7 — 10

П. М. Калуђеровића.

Школке књиге, учила и писаћи прибор

Има у великом избору потписана књажара. Исто тако велики избор разних других дјела из свих грана књижевности, уз то слика, музикалија, икона. Послуга је брза и тачна, а цијена умијерена.

Молимо да се не адресује на фирму Браћа М. Поповић, јер под том адресом не долази наруџбина одмах у нашу радњу.

Адресује се једино на

Књажара и штампарија „НАПОШЕВИЋ“ учитељско д. д. у Новом Саду.

23